

**МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНСТИТУТ ПРАВА, ЕКОНОМІКИ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН**

Кафедра державно-правових дисциплін

Денне відділення

ДИПЛОМНА РОБОТА

магістра

на тему:

Нетипові норми права в системі соціального регулювання

Виконав:

студент II курсу, спеціальності
262 «Правоохоронна діяльність»

ГОРОХ І. В.

Науковий керівник:

д.ю.н., доцент

МАНЬКО Д. Г.

Рецензент:

д.ю.н., професор

А. Ф. Крижановський

Одеса – 2020

АНОТАЦІЯ

Горох І. Нетипові норми права в системі соціального регулювання. – На правах рукопису.

Дипломна робота магістра, спеціальність 262 «Правоохоронна діяльність», Міжнародний гуманітарний університет, Одеса, 2020 рік.

Дипломна робота магістра присвячена розкриттю однієї з актуальних проблем сучасної юриспруденції пов'язаної із організацією якісного механізму правового регулювання. Зрозумілим є той факт, що від того, наскільки досконалыми будуть юридичні засоби завдяки яким забезпечується втілення у життя механізму правового регулювання, залежить загальний позитивний аспект правового впливу на суспільні відносини та підвищення довіри соціуму до права. Вихідним юридичним засобом є норми права, посеред яких особливе місце займають нетипові норми, розкриттю сутності та соціальної ролі яких і присвячена дипломна робота.

У вступі подана основна мета та завдання дослідження, встановлені предмет та об'єкт дипломної роботи магістра.

Перший розділ «Механізм правового регулювання та його складові елементи», присвячено аналізу механізму правового регулювання та його складових елементів. Особлива увага приділяється питанням ролі норм права у механізмі правового регулювання.

Другий розділ «Правова природа нетипових норм права», присвячено дослідженню нетипових правових норм, їх класифікації, встановленню співвідношення із іншими нормами та визначення ролі у правовому регулюванні.

Третій розділ «Роль нетипових норм права в правовій системі України» присвячено розкриттю особливостей удосконалення нетипових норм права та пошуку перспектив правового розвитку сучасної України.

У висновках подаються основні положення та здобутки, які отримали належне наукове обґрунтування в процесі виконання встановлених у дипломній роботі магістра завдань.

Ключові слова: правова система, дія права, механізм правового регулювання, правовий вплив, норма права, нетипові норми права.

SUMMARY

Gorokh I. Atypical norms of law in the system of social regulation. – On the rights of the manuscript.

Master's thesis, specialty 262 "Law Enforcement activity", International Humanitarian University, Odessa, 2020.

The master's thesis is devoted to the disclosure of one of the current problems of modern jurisprudence related to the organization of a quality mechanism of legal regulation. It is clear that the general positive aspect of the legal impact on public relations and the increase of public confidence in the law depends on how perfect the legal means will be to ensure the implementation of the mechanism of legal regulation. The initial legal remedy is the rules of law, among which a special place is occupied by atypical rules, the disclosure of the essence and social role of which is devoted to the thesis.

The introduction presents the main purpose and objectives of the study, established the subject and object of the master's thesis.

The first section "Mechanism of legal regulation and its constituent elements" is devoted to the analysis of the mechanism of legal regulation and its constituent elements. Particular attention is paid to the role of law in the mechanism of legal regulation.

The second section "Legal nature of atypical rules of law" is devoted to the study of atypical rules of law, their classification, establishing a relationship with other rules and determining the role in legal regulation.

The third section "The role of atypical rules of law in the legal system of Ukraine" is devoted to the disclosure of the features of improving atypical rules of law and finding prospects for the legal development of modern Ukraine.

The conclusions present the main provisions and achievements that have received proper scientific substantiation in the process of performing the tasks set in the master's thesis.

Key words: legal system, action of law, mechanism of legal regulation, legal influence, norm of law, atypical norms of law.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. МЕХАНІЗМ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА ЙОГО СКЛАДОВІ ЕЛЕМЕНТИ.....	8
1.1. Механізм правового регулювання, сутність та загальна характеристика.....	8
1.2. Норми права у механізмі правового регулювання: поняття та призначення.....	19
РОЗДІЛ 2. ПРАВОВА ПРИРОДА НЕТИПОВИХ НОРМ ПРАВА.....	32
2.1. Поняття та структура нетипових норм права.....	32
2.2. Види нетипових норм права та їх характеристика.....	44
РОЗДІЛ 3. РОЛЬ НЕТИПОВИХ НОРМ ПРАВА В ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ.....	57
3.1. Удосконалення нетипових норм права питання та перспективи правового розвитку сучасної України.....	57
ВИСНОВКИ.....	78
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	82

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Актуальні грані загальнотеоретичної юриспруденції : монографія / Ю. М. Оборотов, В. В. Завальнюк, В. В. Дудченко та ін.; за ред. Ю. М. Оборотова. Одеса : Фенікс, 2012. 492 с.
2. Алексеев С. С. Общая теория права : учеб. 2-е изд., перераб. и доп. М. : Проспект, 2009. 576 с.
3. Бабін І. І. Презумпції та фікції в податковому праві : навч. посіб. Чернівці : Рута, 2009. 320 с.
4. Байтин М. И. Сущность права (Современное нормативное правопонимание на грани двух веков) / М. И. Байтин. 2-е изд. доп. М. : Право и государство, 2005. 544 с.
5. Бобровник С.В. Правове регулювання суспільних відносин та реалізація права. *Правова держава*. 1996. Вип. 7 С. 103-108.
6. Бюджетний кодекс України від 21 червня 2001 р. № 2542-III URL : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2542-14#Find>.
7. Варламова Н. В. Эффективность правового регулирования: переосмысление концепции. *Правоведение*. 2009. № 1. С. 212-232.
8. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. допов. та CD) / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. К., Ірпінь : Перун, 2009. 1736 с.
9. Гегель Г. В. Ф. Наука логика : Ч. 1 Объективная логика ; Ч .2 Субъективная логика / Г. В. Ф. Гегель ; Н. А. Никитина (ред.), Д. В. Масленников (подгот.). СПб. : Наука, 1997. 799 с.
10. Гойман В. И. Действие права (методологический анализ). М. : Академия МВД РФ, 1992. 182 с.
11. Гойман-Калинский И. В. Элементарные начала общей теории права : учеб. пособие для вузов / И. В. Гойман-Калинский, Г. И. Иванец, В. И. Червонюк ; под общей ред. докт. юрид. наук, проф. В. И. Червонюка. М. : Право и закон, КолосС, 2003. 544 с.
12. Гусарев С. Д. Юридична деонтологія (Основи юридичної

діяльності) : навч. посіб. / С. Д. Гусарев, О. Д. Тихомиров. 3-тє вид., перероб. і доп. К. : Знання, 2008. 495 с.

13. Давыдова М. Л. Нормативно-правовое предписание: природа, типология, технико-юридическое оформление. СПб. : Юридический центр Пресс, 2009. 216 с.

14. Державно-правове регулювання в умовах трансформації суспільних відносин / [Ю. Л. Бошицький, Н. М. Оніщенко, О. Г. Варич та ін.] ; заг. ред. Ю. Л. Бошицький. К. : Юридична думка, 2009. 536 с.

15. Дзейко Ж. О. Законодавча техніка в Україні: історико-теоретичне дослідження. К. : Київський університет, 2007. 360 с.

16. Дія права: інтегративний аспект / [Ю. С. Шемшученко, Н. М. Оніщенко, Є. Б. Кубко та ін.] ; відп. ред. Н. М. Оніщенко. К. : Юридична думка, 2010. 360 с.

17. Егоров А. В. Дефинитивная норма права : автореф. дис. на соискание наук. канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 „Теория и история права и государства; история учений о праве и государстве”. СПб., 2004. 21 с.

18. Етимологічний словник української мови : У 7 т. / Редкол. : О. С. Мельничук (голов. ред.) та ін. К. : Наук. думка, 1983. (Словники України). Т. 5 : Р-Т / Уклад. : Р. В. Болдирев та ін. 2006. 704 с.

19. Жовтобрюх М. А. Курс сучасної української літературної мови. Частина I. / М. А. Жовтобрюх, Б. М. Кулик. 4-е вид. К. : Вища школа, 1972. 402 с.

20. Загальна теорія держави і права : підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / [М. В. Цвік, В. Д. Ткаченко, Л. Л. Богочова та ін.] ; за ред. М. В. Цвіка, В. Д. Ткаченка, О. В. Петришина. Х. : Право, 2002. 432 с.

21. Закон України „Про банки і банківську діяльність” від 7 грудня 2000 р. № 2121-III URL : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2121-14#Find>.

22. Закон України „Про благоустрій населених пунктів” від 6 вересня 2005 р. № 2807-IV URL : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi->

bin/laws/main.cgi?nreg=2807-15#Find.

23. Закон України „Про енергозбереження” від 1 липня 1994 р. № 74/94-ВР // *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 30. Ст. 283.

24. Закон України „Про недержавне пенсійне забезпечення” від 9 липня 2003 р. № 1057-IV URL : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1057-15#Find>.

25. Закон України „Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону” від 22 червня 2000 р. № 1835-III // *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 40. Ст. 338.

26. Законодавство проблеми ефективності / [В. Б. Аверн'янов, В. Н. Денисов, В. Ф. Сіренко та ін.]. К. : Наукова думка, 1995. 231 с.

27. Карелина С. А. Механізм правового регулювання отношеній несостоятельности / С. А. Карелина ; вступ. сл. Е. П. Губина. М. : Волтерс Клувер, 2008. 568 с.

28. Кашанина Т. В. Юридическая техника : учеб. М. : Эксмо, 2008. 512 с.

29. Кельман М. С. Загальна теорія держави та права : підруч. 3-тє вид., стереор. Львів : Новий Світ 2000, 2007. 584 с.

30. Ковальський В. С. Охоронна функція права. К. : Юрінком Інтер, 2010. 336 с.

31. Ковальський В. С. Правотворчість: теоретичні та логічні засади. К. : Юрінком Інтер, 2005. 192 с.

32. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 р. № 2747-IV. URL : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2747-15#Find>.

33. Кодекс торговельного мореплавства України від 23 травня 1995 р. № 176/95-ВР // *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 47. Ст. 349.

34. Козловський А. А. Право як пізнання: вступ до гносеології права. Чернівці : Рута, 1999. 295 с.

35. Козюбра М. І. Загальнотеоретичне правознавство : стан та

перспективи. *Право України*. 2010. № 1. С. 32-44.

36. Колодій А. М. Принципи права України / А. М. Колодій. К. : Юрінком Інтер, 1998. 208 с.

37. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. URL : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=254%EA%2F96-%E2%F0#Find>.

38. Креативність загальнотеоретичної юриспруденції : монографія. / Ю. М. Оборотов, В. В. Завальнюк, В. В. Дудченко та ін.; за ред. Ю. М. Оборотова. Одеса : Фенікс, 2015. 488 с.

39. Крестовська Н. М., Матвєєва Л. Г. Теорія держави і права. Підручник. Практикум. Тести. К. : Юрінком Інтер, 2015. 584 с.

40. Кривицький Ю. В. Норма права як предмет дискусії в юридичній науці. *Економіка. Фінанси. Право*. 2009. № 7. С. 34-38.

41. Кривицький Ю. Механізм правового регулювання та правова система: співвідношення правових категорій. *Підприємство, господарство і право*. 2008. № 8. С. 78-81.

42. Кривицький Ю. Норма права у механізмі правового регулювання: теоретико-правовий аспект. *Юридична Україна*. 2008. № 10. С. 8-13.

43. Кривицький Ю. В. Спеціалізовані норми права в механізмі правового регулювання. Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних та правових учень». 18 с.

44. Крижановський А. Ф. Феноменологія правопорядку: поняття, виміри, типологія. Одес. нац. юрид. акад. О.: Фенікс, 2006. 196 с.

45. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2341-14#Find>.

46. Лавріненко О. В. Місце, роль і значення принципів загальносоціального та юридичного права в структурі сучасного механізму правового регулювання. *Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності*. 2007. № 3. С. 29 -44.

47. Лисенков С. Л. Загальна теорія держави і права : навч. посіб. К. : Юрисконсульт, 2006. 355 с.
48. Манько Д. Г. Юридичні технології та алгоритми формалізації права у вимірі юридичної діяльності : монографія. Одеса : Фенікс, 2019. 280 с.
49. Мельник О. М. Правове регулювання та шляхи підвищення його ефективності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 „Теорія та історія держави та права; історія політичних і правових учень” / О. М. Мельник. К., 2004. 18 с.
50. Міжнародна поліцейська енциклопедія : У 10 т. / Відп. ред. Ю. І. Римаренко, Я. Ю. Кондратьєв, В. Я. Тацій, Ю. С. Шемшученко. К. : Ін Юре, 2003. Т. I. 1232 с.
51. Мурашин О. Г. Акти прямого народовладдя у правовій системі. К. : Знання, 1999. 182 с.
52. Окрема думка судді Конституційного Суду України Савенка М. Д. стосовно Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 49 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення частини другої статті 12 Закону України „Про місцеві державні адміністрації” (справа про поєднання посади в місцевій державній адміністрації з мандатом депутата місцевої ради) // Вісник Конституційного Суду України. 2001. № 6. С. 11-15.
53. Оніщенко Н. М. Сприйняття права в умовах демократичного розвитку: проблеми, реалії, перспективи. Відп. ред. акад. НАН України Ю. С. Шемшученко. К. : Юридична думка, 2008. 320 с.
54. Осипов М. Ю. Правовое регулирование как динамическая система. *Право и политика*. 2006. № 11. С. 17-32.
55. Пархоменко Н. М. Джерела права: проблеми теорії та методології. К. : Юридична думка, 2008. 336 с.
56. Патей-Братасюк М. Антропоцентрична теорія права : навч. посіб. К., 2010. 396 с.
57. Погребняк С. П. Основоположні принципи права (змістовна

характеристика). Х. : Право, 2008. 240 с.

58. Подорожна Т. С. Законодавчі дефініції: поняття, структура, функції. Львів : ПАІС, 2009. 196 с

59. Поляков А. В. Общая теория права: Проблемы интерпретации в контексте коммуникативного подхода : курс лекций. СПб. : Издательский дом С.-Петербур. гос. ун-та, 2004. 864 с.

60. Порівняльне правознавство : [підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл.] / В. Д. Ткаченко, С. П. Погребняк, Д. В. Лук'янов ; за ред. В. Д. Ткаченка. Х. : Право, 2003. 274 с.

61. Правова доктрина України : у 5 т. Т. 1 : Загальнотеоретична та історична юриспруденція / В. Я. Тацій, О. Д. Святоцький, С. І. Максимов та ін.; за заг. ред. О. В. Петришина. Х., 2013. 976 с.

62. Протасов В. Н. Теория права и государства. Проблемы теории права и государства / В. Н. Протасов 2-е изд., перераб. и доп. М. : Юрайт-М, 2001. 346 с.

63. Рабінович П. Ефективність юридичних норм: загальнотеоретично-поняттєвий інструментарій дослідження. *Вісник Академії правових наук України*. 2008. № 1. С. 13-21.

64. Рабінович П. М. Правнича мова: основні складники (загальнотеоретична характеристика). *Вісник Національної академії правових наук України*. 2017. № 1. С. 17–29.

65. Северинюк В. М. Механізм правового регулювання в мусульманському праві : навч. посіб. Запоріжжя : ЗІДМУ, 2007. 96 с.

66. Сидоренко М. Й. Теорія держави і права (курс лекцій) : навч. посіб. К. : Ун-т „Україна”, 2006. 198 с.

67. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. № 2947-III // *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 21. Ст. 135.

68. Скакун О. Ф. Теорія держави і права : підруч. / О. Ф. Скакун ; пер. з рос. Х. : Консум, 2006. 656 с.

69. Скакун О. Ф. Теорія права і держави : підруч. / О. Ф. Скакун. К. :

Алерта; КНТ; ЦУЛ, 2009. 520 с.

70. Тарахонич Т. І. Механізм правового регулювання: теоретико-правові аспекти. *Правова держава*. 2002. Вип. 13. С. 103-108.

71. Теория государства и права : учеб. / [В. К. Бабаев, В. М. Баранов, Н. В. Витрук и др.] ; под. ред. В. К. Бабаева. М. : Юристъ, 2003. 592 с.

72. Теория государства и права : учеб. для вузов / [Д. А. Керимов, М. М. Журавлев, В. Н. Казаков и др.] ; под ред. проф. М. М. Рассолова. 2-е изд. перераб. и доп. М. : ЮНИТИ-ДАНА, Закон и право, 2004. 735 с.

73. Теорія держави і права. Академічний курс : підруч. / [О. В. Зайчук, А. П. Заєць, В. С. Журавський та ін.] ; за ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. К. : Юрінком Інтер, 2008. 688 с.

74. Теорія держави та права : [посіб. для підготов. до іспитів] / С. М. Тимченко, Р. А. Калюжний, Н. М. Пархоменко, С. М. Легуша. 3-є вид. стереотип. К. : ПАЛИВОДА А. В., 2007. 176 с.

75. Терміни і поняття в законодавстві України : наук.-практ. словник-довідник; уклад. : О. Ф. Скакун, Д. О. Бондаренко. Х. : Еспанда, 2003. 512 с.

76. Тімуш І. С. Інтегральний погляд на право. К. : Атіка, 2009. 284 с.

77. Фаршатов И. А. Специализированные и специальные нормы права. *Государство и право*. 2003. № 6. С. 22-28.

78. Федоренко В. Л. Система конституційного права України: теоретико-методологічні аспекти. К. : Ліра-К, 2009. 580 с.

79. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV URL : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=435-15#Find>.

80. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 р. № 1618-IV // *Офіційний вісник України*. 2004. № 16. Ст. 1088.

81. Шундииков К. В. Правовые механизмы: основы теории. *Государство и право*. 2006. № 12. С.12-21.

82. Юридична енциклопедія : В 6 т. / Редкол : Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. К. : Укр. енцикл., 2001. Т. 3 : К М. 2001. 792 с.

83. Юридична техніка : навчальний посібник для вищих навчальних закладів / І. Д. Шутак, І. І. Онищук. Івано-Франківськ, 2013. 496 с.